

Pečman, Rudolf

Poslední meziaktí

In: Pečman, Rudolf. *Vivaldi a jeho doba*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008, pp. [181]-186

ISBN 9788021046016

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123804>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Poslední meziaktí

Byla to doba uměleckých klání, kterou nyní Vivaldi prožíval. Jako stálíce pronikají do světa jeho houslová díla i skladby nástrojové vůbec. *Madame Boivin*(ová) v Paříži 1737 dokonce vydává i zpracování Vivaldiho děl cizí rukou. Jako takzvané „opus 13“ u ní vychází šest sonát pro jeden melodický nástroj a basso continuo (= RV 54–59), přičemž jsou jako „melodické“ instrumenty jmenovány musette, vielle, flétna, hoboj nebo housle. Příznačný je titul sbírky: *Il Pastor Fido*. Guariniho hra „Věrný pastýř“ poskytla inspiraci. Ostatně také *Händel* (HWV 8a, 8b, 8c) se upnul k tomuto titulu, který zpracoval poprvé již 1712, ale vrátil se k němu 1734 (opera na text *Giacoma Rossio* zněla na prknech divadel Haymarket a Covent Garden). V době, kdy vycházejí sonáty u *Madame Boivin*(ové), je tedy název *Il Pastor Fido* zcela běžný, neboť vyjadřuje mj. anakreontské cítění doby vlastně již rokokové. Jak hluboce tkvěly kořeny hry, o tom svědčí skutečnost, že *Giovanni Battista Guarini* sepsal pastýřské milostné drama již roku 1585. K označení *Il Pastor Fido* sáhla pařížská vydavatelka zřejmě proto, že Vivaldi anno 1737 souzněl hudebně již s novými preklasickými postoji doby. I on byl „věrným pastýřem“. Přísahal na ucelená kompoziční východiska, ale byl již citově vzníceným skladatelem, jenž pochopil vývoj doby směřující ke klasickým koncepcím.

Ostatně stejně anakreontský Vivaldiho operní plod *La Fida Ninfa*, RV 714, proniká roku 1737 do Vídně, kde je dáván v novém zpracování, a to pod titulem *Il giorno felice* (Blažený den).

Ferdinand Maria von Bayern, bratr kurfiřta *Karla Alberta*, obdivuje Vivaldiho. O karnevalu (?) 1738 naslouchá v Ospedale della Pietà serenádě (*serenata*) A. Vivaldiho, uvedené k počtě *Ferdinanda Marii*. Jde o skladbu *Egloga pescatoria „Il Mopso“*, RV 691. „Rybářská ekloga“ má u naslouchajícího německého šlechtice zcela nevšední úspěch. Zahrne Vivaldiho četnými dary. (Litujeme, že skladba se nedochovala.) Záhy nato princ *Ferdinand Maria von Bayern* umírá (9. prosince 1738).

Amsterdam, kde Vivaldiho hojně vydávají, věnuje skladateli čestné místo ve sledu slavnostního koncertu uspořádaného 7. ledna 1738 u příležitosti stého výročí založení Městského divadla (*Stadsschouwburg*). Starší generace badatelů se domnívala, že skladatel se zúčastnil amsterodamské hudební slavnosti. Dnes však míníme, že nad jeho přítomností se vznáší otazník. V pořadu mj. zaznělo početně obsazené *Concerto D dur*, RV 562a.

Koncem roku 1738 (5. listopadu) píše markýz *Bentivoglio* dva dopisy. Jeden je adresován knížeti *Campoflorido*, španělskému vyslanci v Benátkách, druhý *Vivaldimu*. Předmětem obou psaní je angažování mladého pěvce jménem *Geremia Dalsette* pro karnevalovou operu ve *Ferraře*. Vivaldi, dlící v Benátkách, obratem *Bentivogliovi* sděluje (7. listopadu), že se zasloužil o to, aby ferrarský impresáριο zaměstnal zpěváka *Dalsetteho*. Krátce nato dojde k obnovené premiéře opery *Siroe Re di Persia*, RV 735 (kolem 26. prosince 1738), také v Teatro Bonacossi ve *Ferraře*, v níž partii Emíry zpívá *Anna Girò* a v níž je ještě mj. angažován i *Geremia Dalsette*. V libretu je Vivaldi označen jako

„Maestro di cappella di S.A.R. granduca di Toscana“ (kapelník velkovévody toskánského).

Rok se přechyluje k Anno MDCCXXXIX, tedy k Létu Páně 1739. Pařížský nakladatel *Le Clerc le Cadet* vydává *Triové sonáty op. 1* a *koncertní sbírku op. 8*. Francouzský virtuóz a houslař *Nicolas Chédeville* publikuje pod názvem *Les Saisons Amusantes* šest zpracování italských nástrojových koncertů pro nástroj musette nebo vielle, pro flétnu apod. Mezi nimi nacházíme „*La Primavera*“, RV 269, a „*L'Autunno*“, RV 293.

Vivaldiho si opět všímá učený *Johann Mattheson*, neboť ve svém spise *Der Vollkommene Capellmeister*, Hamburg 1739 (vlastním nákladem), tedy v díle Dokonalý kapelník, pojednává o rozdílech mezi zpěvním a nástrojovým stylem. Jako příkladů použije mj. kompozice Vivaldiho.

Vivaldiho vydání instrumentálních skladeb se dostávají i do knihoven. Bibliotéka v *Lille* (Francie) při tamním orchestru katalogizuje *L'Estro Armonico*, op. 3.

Rozčarovaný Vivaldi píše markýzi *Bentivogliovi* (2. ledna) o špatném přijetí opery *Siroe* ve Ferrare. Je zoufalý. Kritikové mu vytýkají, že jeho recitativy jsou „scelerati“, tedy *scellerati*, tj. „špatné“, „ohavné“, „hanebné“. Tuto výtku nemůže přece přijmout. Vždyť je autorem čtyřiařadesáti (sic!) oper, a snad tedy příhodný recitativ dovede napsat. Nebyl přítomen premiéře *Siroe*; ale soudí, že zdrcující neúspěch dlužno vyvodit z neschopnosti cembalistovy (byl jím *Pietro Antonio Berretta*), který nedovede recitativy doprovázet. Prý se nyní ve Ferrare zdráhají uvést Vivaldiho *Farnace* jako druhou karnevalovou operu, píše *Bentivogliovi* ponížený skladatel. Do týdne obdrží markýzovu odpověď (7. ledna). *Bentivoglio* velmi lituje, že opera *Siroe* byla neúspěšná, ale zároveň se vyjadřuje, že v této záležitosti nemůže nikterak zasáhnout.

Benátští inkvizitoři zaznamenávají, že 27. ledna 1739 byla uvedena opera *Tito Manlio* s hudbou Antonia Vivaldiho. Jiné prameny o takovéto premiéře ničeho nezaznamenávají. Možná, že bylo chybně rozluštěno vročení, a že tedy jde o datum 27. ledna 1740.

Vivaldi opětovně proniká do Rakouska, neboť opera *L'Adelaide*, RV 695 (pův. premiéra během karnevalu, a to v Nuovo Teatro dell'Accademia Filarmonica ve Veroně, jak jsme se již zmínili), je nyní uváděna, o karnevalu 1739, v budově Neues Theater am Tummelplatz v *Grazu* (tj. Štýrském Hradci).

Ferrara se nyní opravdu staví k Vivaldimu zády, neboť v městě nedojde k obnovené premiéře opery *Farnace*, ač k plánovanému uvedení je dochováno zpracování (v novém duchu), a to obou prvních aktů. Vivaldi těžce nese, že ve ferrarské *stagione* nedošlo k nastudování díla. Ferrarský impresáριο vše svedl na scénografa *Maura* (*Antonio Mauro*), s nímž také Vivaldi vedl ostrou korespondenci. *Mauro* požaduje od Vivaldiho „scrittura extragiudiziale“ (tedy přípis registrovaný advokátem), v němž by byly uvedeny očekávané finanční požadavky angažovaných pěvců, tanečníků a hudebníků. Nařkne Vivaldiho z mnoha nesrovnalostí. Vivaldi se brání. Dne 12. března odpovídá na onen ostrý dopis *Antonia Maura* ze 4. března. Zasílá *Maurovi* onu „scrittura extragiudiziale“. Odmítá jeho nactiutrhání i všechna jeho křivá obvinění, a nařkne ho ze zlovolného pomlouvání. *Mauro* překrucuje skutečnosti. Takové pomluvy a podvody však ničeho neznamenají, neboť nezprostit *Maura* povinnosti proplatit

honoráře hudebníkům, tanečníkům, ba i Vivaldimu samému. – Čtyři dni trvají, než dojde *Maurova* odpověď. Neústupně trvá na tom, že smlouvy vztahující se k *Farnace* potvrdil jen na základě opakovaného přemlouvání ze strany Vivaldiho. Ve skutečnosti však prý byly smlouvy již předem uzavřeny samotným Vivaldim; on – *Mauro*, jak píše – mohl jen doufat, že Vivaldi by se přece jen v budoucnu rozhodl vzít jej v ochranu v záležitosti oněch smluv. Pokud dojde k soudním výlohám, bude *Mauro* proti nim protestovat; měly by jít k tíži Antonia Vivaldiho.

Jak již řečeno, nevyskytuje se Vivaldiho jméno již mezi „Maestri“ Ospedale della Pietà. Přesto však jeho pokladna vyplatí jistému D. Ant. Vivianimu (může jít jen a jen o pana /Domino/ Antonia Vivaldiho) číselně vysokou částku 74 dukátů a 12 grošů (= 21 zecchinů) za dodání „šesti Žalmů s antifonami a šesti motettů“. Stane se 27. května 1739, že témuž adresátovi dojde 50 dukátů (= 14 zecchinů) za 5 motettů a 9 „Concerti e sonate“. Od proplacení úhrnu 74 dukátů a 12 grošů uplyne tedy 44 dnů.

V srpnu navštívil na tři týdny město Benátky *Charles de Brosse*, hudební cestovatel, první prezident Parlamentu v Dijonu. Vyhledal Vivaldiho a opětovně se s ním setkával. Za několik let tvrdě odsoudil udělování titulu „accademico filarmonico“ prostřednictvím Hudební akademie v Bologni. Vivaldi se jen tak mimochodem dovídá, že 21. srpna byl zvolen do funkce „Maestro di Coro“ v Pietà *Alessandro Gennaro*, zvaný *Napolitano*. (Tohoto titulu Vivaldi nedosáhl, ač sbor v Pietà pravidelně řídil.) Upíná se však nyní ke stykům s prezidentem *de Brosse*. Patrně on to byl, jenž Vivaldiho seznámil s nominací *Alessandro Gennaro*. *Charles de Brosse* opět navštěvuje Ospedale della Pietà a 29. srpna 1739 se nadšeně vyjadřuje o setkání s Vivaldim, hovoří o zvlátnostech benátského hudebního života. Z hudebního hlediska řadí konzervatoř Pietà na nejvyšší místo, když tento ústav srovnává se čtyřmi Ospedali. Velebí zejména dokonalost orchestru v Pietà. Na samotném Vivaldim jej strhává „une furie de composition prodigieuse“ („jistá enormní posedlost v komponování“). Neopomene připomenout, že Vivaldi není v Benátkách oceňován tak, jak by si toho zaslouhoval. V Benátkách, podle *prezidenta de Brosse*, se obrací vše podle módy, mnoho času uplyne mezi provedeními Vivaldiho děl; v Benátkách hudba minulého roku již ničeho neznamena (srov. *Charles de Brosse: Le Président de Brosse en Italie. Lettres familières écrites d'Italie en 1739 et 1740 par Charles de Brosse. Deuxième édition. /.../ Par M. R. Colomb, Tome 1 & 2. Paris 1858*). Roku 1740 cituje *Brosse* v dopise z Říma vyjádření *Tartiniho*, kdy staví úspěchy Vivaldiho jako nástrojového skladatele do protikladu k jeho neúspěchům komponisty operního, neboť „Vivaldi, který se pokoušel v obou oborech, byl v jednom neustále vypískáván, zatímco ve druhém slavil veliké úspěchy“.

Benátky uvedou 7. listopadu 1739 v Teatro Sant'Angelo novou vivaldiovskou premiéru. Zazní opera *Feraspe*, RV 713 (*Feraspés*), na libreto, které s největší pravděpodobností napsal *Francesco Silvani*. Jde o poslední doložitelnou Vivaldiho operu. Opět se však hudba k *Feraspovi* nedochovala. V libretu je Vivaldi označen jako „Maestro di cappella di S.A.R. il Ser. duca di Lorena, G. D. di Toscana“.

Zatímco ke konci roku máme povědomost o návštěvě saského kurfiřtského prince *Friedricha Christiana* (19. prosince), vydává pařížský *Le Clerc le Cadet* hned

1740 poprvé sbírku *VI Sonates Violoncelle Solo col Basso* se sonátami RV 47, 41, 43, 45, 40 a 46. Španělský vyslanec uspořádal v únoru banket k uplynulé svatbě infantky (29. srpna 1739). Ve zprávě o slavnostní hostině se dovídáme, že na ní vystoupil Vivaldi, který od cembala řídil hudební produkci *Anny Girò*, uskutečněnou s dalšími doprovodnými hudebními nástroji.